

Atıf/Citation

Tekdal, D.,(2021). Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının öğretimine ilişkin öğretmen algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26 (46), 25-36.

SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE TARİH KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN ALGILARI

Teacher Perceptions Regarding Teaching History Subjects in Social Studies Lessons

Dr.Öğr.Üyesi Danyal TEKDAL*

Öz

Sosyal bilgiler derslerindeki tarih konularının öğrencilere aktarımı konusunda yapılan araştırmanın sonuçlarının derlendiği bu çalışmada, öğrencilere kazandırılması hedeflenen tarih konularının öğretim programları doğrultusunda aktarımı sürecinde kullanılan yöntemler ve karşılaşılan sorunlar ile çözüm önerileri paylaşılacaktır. Bu amaçla çalışmada durum çalışması modeli kullanılacak olup nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Çalışmada verilerin elde edilmesinde görüşlerine başvurulmuş çalışma grubu üyelerini Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmenini oluşturmaktadır. “İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından SBA-2019-1860 numarasıyla desteklenen” bu çalışmada verilerin elde edilmesinde yararlanılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin konuya ilişkin görüşlerini almak amacıyla araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler, içerik ve betimsel analize tabi tutularak temalara ayrılmış ve tablolar halinde verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden hareketle elde edilen temalar gruplandırılarak kodlanmış ve tablolara yerleştirilmiştir. Tablolardaki temalara ilişkin, örneklendirilmiş görüş örneklerine ayrıca yer verilmiştir. Bu görüş örneklerinden dikkat çekici olanlar araştırmacı tarafından detaylandırılmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler ışığında, sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin edinmesi gereken kazanımlar açısından öğretmenlerin ders anlatım yönteminden öğrenci ve öğretmenlerin beklentisine kadar birçok bilgi işlenerek genel bir yargıya ulaşılmıştır. Çalışma sonuçlarına bakıldığında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin farklı görüşlere sahip oldukları söylenebilir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının aktarımına ilişkin çok sayıda özgün öneri geliştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Tarih, sosyal bilgiler, öğretmen, öğrenci, öğretim

Abstract

In this study, in which the results of the research on the transfer of history topics in social studies courses to students are compiled, the methods used in the process of transferring history topics, which are aimed to be gained to students, in line with the curriculum, and the problems encountered and solution suggestions will be shared. For this purpose, the case study model will be used in the study and the qualitative research method will be used. In the study, 20 Social Studies Teachers working in secondary schools affiliated to the Ministry of National Education constitute the members of the study group whose opinions were consulted in obtaining the data. A semi-structured interview form was prepared by the researcher in order to get the opinions of the Social Studies Teachers who were used to

* İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, tekdaldanyal@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7071-0548.

obtain the data in this study, which was "supported by the Scientific Research Projects Coordination Unit of İnönü University with the number SBA-2019-1860". The data obtained from the interview form were subjected to content and descriptive analysis, divided into themes and given in tables. The themes obtained from the views of Social Studies Teachers were grouped, coded and placed in tables. Examples of exemplified views regarding the themes in the tables are also included. Outstanding examples of these views were detailed by the researcher. In the light of the data obtained from the study, a general judgment was reached by processing a lot of information from the teaching method of the teachers to the expectations of the students and teachers in terms of the achievements that the students should acquire in the social studies course. Looking at the results of the study, it can be said that social studies teachers have different views. In this direction, many original suggestions can be developed regarding the transfer of history subjects in social studies courses.

Keywords: History, social studies, teacher, student, teaching

1.Giriş

Eğitim, merkezinde bireyin olduğu ve doğumdan ölüme kadar süregelen uzun ve dinamik bir süreci ifade etmektedir. Bu özelliğinden ötürü sorun üretebilen bir mekanizmaya sahip olması doğal karşılanabilir. Eğitimi veren ve alan taraflar insan olduğuna göre birey, hem sorun üreten hem de soruna çözüm bulmakla görevli bir sorumluluk taşımak durumundadır. Günümüzde eğitim süreci, hemen her ülke için benzer koşul ve sorumluluklarda icra edilmektedir. Dünya’da her ülkenin kendi gelecek tasavvuruna göre uyguladığı bir eğitim sisteminden bahsedilebilir. Önemli bir nüfus miktarına sahip olan Türkiye de geçmişin deneyimleri ile bugünün ihtiyaçlarının harmanlandığı ve kendine has bir eğitim sistemiyle gelecek nesilleri eğitmektedir. Ülkemizdeki eğitimin planlanması ve uygulanması Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Bahse konu olan bakanlık tarafından öğrencilerin düzeyine göre kademelendirilmiş ve her ders için ayrı ayrı hazırlanmış öğretim programları tasarlanmakta ve gerektiğinde güncellenmektedir. Bakanlık tarafından hazırlanan öğretim programlarında verilecek öğrenme alanları ve kazanımlara dair oldukça ayrıntılı içerikler bulunmaktadır. Bu noktada ülkenin aynı kademedeki her okulunda benzer öğretim programının uygulandığı ifade edilebilir. Bunlardan birisi de ortaokul 5., 6. ve 7.sınıf düzeyinde hazırlanmış tarih konularının da büyük oranda kendine yer bulduğu sosyal bilgiler öğretimi ders programıdır. Program içerikleri ve kazanımlarıyla paralel olarak hazırlanan ders kitapları ise öğretmen ve öğrenci için kılavuz niteliğindedir. Dinamik bir süreç olan eğitim-öğretim sürecinde öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkinin niteliği ve eğitim ortamındaki durumları, dersin kazanımlarının ne ölçüde verildiğini de etkilemektedir. Bundan dolayı öğrencinin okul ortamı ve dışındaki durumu ile öğretmenin ders işlerken yüzleştiği sorunların incelenmesi önem arz etmektedir. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi ile okul dışında algılarını etkileyen diğer hususlar, konunun aktarılmasında öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ve önerdikleri çözümler, ders içeriklerinin mevcut durumundan kaynaklanan sorunlar ile dersin aktarılmasında karşılaşılan sınırlılıklar gibi hususlar tarih konularının aktarılması perspektifinde ele alınan bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Sahadaki yürütücüler olan öğretmenlerin bizzat yaşadıkları deneyimlerin yazıya aktarılması neticesinde ortaya çıkan bu çalışma ile sosyal bilgiler derslerindeki tarih konularının aktarılması sürecinde yaşanan sorunların çözümü ve daha verimli bir ders ortamı ve aktarımı için geliştirilen öneriler ile hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin maksimum düzeyde fayda sağlayabilecekleri koşulların sağlanmasına katkı sunulması umulmaktadır.

2. Literatür İnceleme

Tarih, geçmişte meydana gelmiş olayların yer ve zaman gösterilerek sebep-sonuç ilişkisi içerisinde kaynaklarıyla birlikte aktarımıdır (Özçelik, 2001; Kütükoğlu,2007). Tarih öğretimi ise bir milletin geçmişten bugüne hafızasında birikmiş olan mirasın yeni nesillere belli yöntem ve tekniklerle ulaştırılmasıdır. Tarih öğretimi ile öğrencilerin geçmişe dair merakını uyandırmak, diğer devletleri ve onların tarihini tanımak, geçmişteki olayların perspektifinden bugünü anlamlandırmak, millî kimlik duygusunun gelişimini sağlamak vs. amaçlanmaktadır (Köstüklü, 2014; Demircioğlu, 2005). John Dewey ise buna başka amaçları da eklemiştir. Ona göre tarih öğretimi ile çocuğa toplumsal hayatın değerini aktarmak, insanları birlikte harekete geçirecek değerleri öğretmek kuvvet birliğini sağlamak ve vatandaşların toplumdaki görevlerinin gereğini yerine getirmesini sağlamak amaçlanmıştır (Baymur, 1964). Tarih konularının öğrenilmesini sağlamak adına, dersin öğretmenlerince uygulanan ve tarih öğretiminde hedeflenen amaçlara ulaşmak için kullanılan bazı metot ve etkinlikler vardır. Bunların belli başlıları şöyle ifade edilebilir: Düz Anlatım Metodu, Örnek Olay Çalışması, Soru Sorma, Grup Çalışması, Alan Gezileri, Benzetişim (Simülasyon) (Köstüklü, 2014). Söz konusu metot ve etkinlikler dersin öğretmeni tarafından öğrencilerin düzeyine ve ihtiyacına göre kullanabilmektedir. Seçilecek etkinlik ya da metodun hangisi olacağını belirleyen bir diğer husus ise zamanın, teknolojinin ve okulun sunduğu imkânlardır. Öğretmenlerin bunları da göz ardı etmemesi gerekmektedir. Ders öğretmenin kısaca değinilen öğretim metotları ve etkinlikleriyle öğrencilere, tarihsel düşünme becerisi ya da daha çağdaş bir ifadeyle tarih okuryazarlığı becerisini kazandırması beklenmektedir. Bu beklentiler aynı şekilde sosyal bilgiler dersi kapsamında aktarılan tarih konuları için de geçerlidir (Aydın & Tekdal, 2021).

Sosyal bilgiler dersinin önemli bileşenleri olan Tarih ve Coğrafya gibi disiplinler zaman içerisinde bazen bağımsız birer ders bazen de sosyal bilgiler dersi bünyesinde olmak üzere işlenmiştir. Türkiye’de sosyal bilimlerin temel disiplinleri ile oluşturulan sosyal bilgiler, ilk kez 20.yüzyılın ikinci yarısında benimsenmiştir (Arslantaş, 2006). Daha öncesinde Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi, Toplum ve Ülke İncelemeleri gibi derslerle yürütülen bu ders, 1968 yılında sosyal bilgiler adı ile ilk defa programda yer almıştır (Memişoğlu & Köylü, 2015). 1975 yılında ise bütün ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır. 1985 yılında “Millî Tarih”, Millî Coğrafya” ve “Vatandaşlık Bilgisi” olarak üç ayrı ders olarak tekrar okutulmaya başlanan bu ders, 1997 yılında tarih ve coğrafya dersinin programdan kaldırılmasından bir sene sonra 4. ve 7. sınıfları kapsayana sosyal bilgiler dersi tekrar programa yerleştirilmiştir (Kılınçkaya, 2018). Sosyal bilgiler öğretimi programında en önemli değişiklik 2005 yılında meydana gelmiştir (Semenderoğlu & Gülersoy, 2005). Yapılandırmacı öğretim yaklaşımının hâkim olduğu yeni

programda 4., 5., 6. ve 7. sınıflar bir bütün olarak değerlendirilmiş ve bu ders disiplinlerarası bir içeriğe kavuşmuştur (Kaymakçı, 2009). Son olarak 2018 yılında öğretim programı günün ihtiyaçlarına göre tekrar elden geçirilerek güncellenmiştir (MEB, 2018). Son güncellemelerden sonra Millî Eğitim Bakanlığı'nın yaptığı planlamaya göre ilkokullarda Hayat Bilgisi, ortaokullarda Sosyal Bilgiler ile T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleri bünyesinde tarih konuları öğretilmektedir. Buna göre sosyal bilgiler öğretimi programı kapsamında 5.sınıf ders kitabındaki “Uygarlıkları Öğreniyoruz”, 6. Sınıf ders kitabındaki “Tarihte Yolculuk” ve 7.sınıf ders kitabındaki “Türk Tarihine Yolculuk” ve “Zaman İçinde Bilim” başlıklarındaki içerikler tarih öğrenimine dair düşünce becerisi geliştirmeyi amaçlayan alt beceriler ile doğrudan ilişkilidir (Köksal, 2019; MEB, 2018).

Teoride olabildiğince mükemmel hazırlanan öğretim programlarındaki içeriklerin dönütleri/karşılıkları ancak uygulamada görülebilmektedir. Uygulamadaki karşılıklarının tespit etmek ise bizzat sürecin paydaşları ile yapılacak çalışmalar ve ulusal düzeyde yapılan merkezi sınavlardaki sonuçlar ile mümkün olabilmektedir. Bu doğrultuda ülkemizde yapılan merkezi sınavlarda tarihe dair sorulan sorulara öğrencilerin verdiği doğru cevaplar ve bu cevaplar ile şekillenen genel başarı ortalaması, tarih öğretimine dair bazı fikirler edinilmesini sağlamaktadır. 2020 yılında yapılan Liselere Geçiş Sınavı (LGS) sonuçlarına göre tarih ile ilgili sorulan 10 sorunun ortalama doğru sayısı 5.05 olmuştur (URL 1). Paylaşılan sonuca bakılırsa, sorulan hemen her iki tarih sorusundan yalnız birisine doğru cevap verilmiştir. Sadece bu sonuç dikkate alındığında bile tarih öğretimine dair bazı sorunların en azından ortaokul düzeyinde var olduğu söylenebilir. Bundan dolayı tarih öğretiminde mevcut durumu tespit etmek ve yaşanan aksaklıkların giderilmesinde öncü rol üstlenen eğitim sistemimizin lokomotifleri olarak kabul edilen öğretmenlerin görüşüne yer vermek, çözüm üretebilmek adına önemlidir. Zira öğretim programlarının içeriği ne kadar mükemmel olursa olsun, programın uygulayıcısı konumundaki öğretmenlerin süreç içerisinde yaşadığı sorunların ve beklentilerinin dikkate alınmaması durumunda beklenen verim elde edilemeyecektir. O halde hedeflenen verimin elde edilmesi ve program kazanımlarının karşılık bulabilmesi, sürecin önemli bir paydaşı olan öğretmenlerin karşılaştığı sorunların çözümü ve önerilerinin dikkate alınması ile mümkün olacaktır (Kuş & Çelikkaya, 2010).

Öğretmen görüşlerine başvurularak yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır. Bunların büyük bir kısmı dersin içeriğindeki konuların türünden ziyade programın tamamı ile ilgilidir. Öte taraftan dersteki tarih konularının odağa alındığı araştırmalar da mevcuttur. Araştırmaların ortak özelliği, büyük oranda sosyal bilgiler öğretmenlerinin, kısmen de dersi alan öğrencilerin görüşüne başvurulmuş olmasıdır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programını, öğretmen görüşlerine dayalı değerlendirme amacıyla yapılmış araştırmalara (Aykaç, 2007; Ünal & Başaran, 2010; Yılmaz & Tepebaş, 2011; Akşit, 2011; Memişoğlu, 2012; Tay, 2013; Yener, 2014; Memişoğlu & Köylü 2015; Karaca, 2017; Dikmenli, 2020) bakıldığında, daha ziyade öğretim programının çeşitli değişkenler açısından incelendiği göze çarpmaktadır. Karşılaşılan güçlükler olarak mevcut kazanım sayısına karşın zaman yetersizliği, araç-gereç ve ders kitaplarının içeriğine ilişkin eksiklikler, dersin planlama ve anlatımından kaynaklı güçlükler, derslik sayısı ve derslik başına düşen öğrenci sayısına bağlı aksaklıklar ile öğrenci kaynaklı diğer sorunlar dile getirilmiştir. Sosyal bilgiler dersi öğretimi programı içerisindeki tarih konularının aktarımına ilişkin öğretmen görüşlerine dayalı çalışmalarda (Topçu, 2010; Ünal, 2012; Yuvacı, 2018; Çapar, 2020) ise programın geneli ile ilgili tespitlere ek olarak tarih konularının sayısının yetersizliği ile ders kitaplarında kronolojinin gözardı edilmesi, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersizliği, tarih konularına karşı öğrencilerin ilgisizliği ya da yanlış yönlendirilmesi, tarihi mekânlara erişim ile ilgili prosedür ve zamanla ilgili problemler, sunuş yolu aktarımının tercihindeki zorunlulukların giderilememesi gibi içeriklere değinilmiştir.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında belirtilen amaç ve kazanımların üst düzeyde gerçekleştirilmesi hiç şüphesiz öğretmenlerin çabasıyla mümkün olmaktadır. Bu konumundan dolayı dersin öğretmenin öğrenme-öğretme faaliyeti esnasında yaşadığı sıkıntılar, tespit ettiği eksiklikler ve ders ortamından kaynaklanan sorunlar ile bu sorunları besleyen arka plandaki diğer etkenlerin tespit edilmesinde uygulayıcıların görüşleri oldukça önem arz etmektedir. Zira bahsedilen sorunların açığa çıkarılması, mevcut sorunların tespiti ve çözümünü hızlandırarak programdaki hedef ve amaçlara daha hızlı ulaşılmasını sağlayacaktır (Yılmaz&Tepebaş,2011; Çalışkan, 2010). Çalışmanın çıkış noktasını da dile getirilen sorunların sistematik olarak derlenip bilimsel bir niteliğe bürünmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda sahada ortaokul 5., 6. ve 7.sınıf düzeyinde tarih konularının öğretimini icra eden sosyal bilgiler öğretmenlerinin algıları üzerinden konunun daha somut verilerle ortaya konması ve çözüm önerisinde bulunulması önemlidir.

3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Millî Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersindeki tarih konularının aktarımı ile ilgili algılarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

- ✓ Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının aktarımının öğrenciye kazanımları nasıldır?

- ✓ Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının aktarımında kullanılan metodlar nelerdir?
- ✓ Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının aktarımında öğrencilerin izlediği tarihi dizi & filmlerin etkileri nasıldır?

4. Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup araştırmanın deseni durum çalışmasıdır. Durum çalışması doğal ortamlarda tek veya küçük bir grubun sosyal olgusunu anlamayı amaçlayan bir araştırma stratejisidir (Patton, 2018). Nitel durum çalışmasının en belirgin özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkilediği ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Silverman, 2005; Yıldırım & Şimşek, 2005).

4.1- Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu en az iki bölgeden olması amacıyla Diyarbakır, Denizli, Mardin, Bursa ve Gaziantep illerinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Örneklem yöntemi olarak amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere dair bazı değişkenler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubu üyelerinin değişkenler açısından dağılımı

Cinsiyet	Öğretmenlerin Mezun Olduğu Lisans Bölümü		Öğretmenlerin Görev Süresi						Öğretmenlerin Görev Yeri		
	Sosyal Bilg. Öğrt.	Tarih Öğrt.	0-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	26-30 Yıl	Şehir	İlçe	Köy
Kadın (% 20)	3	1	1	1	1	--	1	--	2	1	1
Erkek (% 80)	12	4	1	3	6	2	3	1	10	3	3
Toplam(% 100)	15	5	2	4	7	2	4	1	12	4	4

Tabloda dikkat çekici hususların başında, sosyal bilgiler öğretmenliği lisans mezunu öğretmen sayısının % 75 olmasıdır. Bu orana bakılırsa ilerleyen yıllarda bu bölüm mezunu öğretmen oranının % 100'e doğru gelişeceği düşünülebilir. Katılımcıların büyük oranda (% 80) şehir ve ilçe merkezinde görev yaptıkları ve büyük oranda mesleki tecrübeye sahip oldukları bir diğer dikkat çekici husus olarak zikrolunabilir.

4.2- Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından hazırlanan 9 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Daha sonra bu görüşme formu alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda düzenlenip iki sorunun elenmesine karar verilmiştir. Araştırmada verilerin elde edilmesinde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formuna 7 soru olarak son şekli verilmiş ve uygulanmıştır. Görüşme yöntemi, insanların tutum ve davranışlarının neler olduğu ve bunları yönlendiren faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlayarak, kişinin neyi neden düşündüğü sorusuna cevap arayan bir veri toplama aracı olarak ifade edilebilir (Ekiz, 2003).

4.3- Verilerin Toplanması

Çalışma grubu üyelerinin görüşleri doğrultusunda araştırmada toplanan nitel verilerin analizinde içerik ve betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Bu tekniklerin kullanılmasının temel sebebi, temaların araştırmacı tarafından belirlenmiş olmasıdır. Ayrıca çalışma grubu üyelerinin araştırma konusuna ilişkin doğrudan alıntılara yer verilerek betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır.

5. Bulgular

“Sosyal bilgiler derslerinde yer alan tarih konularının aktarımına ilişkin öğretmen algıları” isimli çalışma doğrultusunda, toplanan verilerin içerik ve betimsel analiz teknikleriyle analiz edilmesinden sonra elde edilen bulgular yedi başlık altında verilip değerlendirilmiştir.

5.1.Tarih Konularının Aktarılmasının Öğrenciye Kazanımlarına İlişkin Durum

Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere yöneltilen “Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının aktarılmasının öğrenciye kazandırdığı en önemli özellik(ler) sizce nelerdir?” şeklindeki soruya, verilen yanıtlar araştırmacı tarafından betimsel ve içerik analizi teknikleriyle analiz edilerek bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular tema şeklinde aşağıda tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma grubu üyelerinin tarih konularının aktarımının öğrenciye kazanımına ilişkin algıları

Temalar	f	%
G.1. Tarihsel Duyarlılık Kazandırma	9	45
G.2. Tarihsel Düşünme Becerisi Geliştirmek	6	30
G.3. Geçmiş Bilgisini Kazandırma	3	15
G.4. Ortak Değerleri Aktarmak	2	10
Toplam	20	100

Yukarıda verilen tablo 2'ye bakıldığında, çalışma grubu üyelerinin araştırma bulgusuna ilişkin dikkat çekici farklı algılara sahip oldukları görülmektedir. Bu farklılık, sosyal bilgiler öğretmenlerinin alan bilgisi yeterlilik düzeyi içerisinde yer alan tarih disiplinine yönelik kazanım ve kazanıma ilişkin içerik aktarım düzeylerinin değişken olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Çalışma grubu üyelerinin probleme ilişkin örneklendirilmiş görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Tarih konuları ile öğrenciler, geçmişini tanıyacak ve atalarının yaptığı çalışmalar ile insanlık medeniyetine katkılarını ve kurduğu devletlerin büyüklüğünü fark edecektir. Böylece kendisinin de bu ulusun bir ferdi olarak yapması gereken sorumluluklarını öğrenecek ve merak duygusuyla bu konuda gereğini yerine getirecektir.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Kadın)

“Tarihten getirdiğimiz vatanseverlik, milli birlik ve beraberlik, devlet sevgisi gibi milli değerlerimizin aktarılması ve milli kimlik kazandırılmasında, tarih konuları önemlidir.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Erkek)

5.2. Tarih Konularının Aktarılmasında Kullanılan Strateji, Yöntem Ve Tekniklere İlişkin Durum

Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının aktarımında kullandığınız strateji, yöntem veya teknik(ler) nelerdir?” şeklindeki soruya birbirinden farklı cevaplar verdikleri araştırmada araştırmacı tarafından betimsel ve içerik analizi teknikleriyle analiz edilerek bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular tema şeklinde aşağıda tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Çalışma grubu üyelerinin tarih konularının aktarımında kullanılan strateji, yöntem ve tekniklere dair algıları

Temalar	f	%
G.1. Öğretmen Merkezli Yöntem ve Teknikler	13	65
G.2. Öğrenci Merkezli Yöntem ve Teknikler	3	15
G.3. Etkileşime Dayalı Yöntem ve Teknikler	3	15
G.4. Öğretmen Merkezli Strateji	1	5
Toplam	20	100

Çalışma grubu üyelerinin ikinci temaya yönelik algılarına bakıldığında büyük oranda (% 65) öğretmen merkezli yöntem ve teknikleri tercih ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrenci merkezli ve etkileşime dayalı yöntem ve tekniklerin en çok tercih edilen yöntem ve teknikler sıralamasında ikinci sırada (% 15) olduğu ifade edilebilir. Kullanılan yöntem ve teknikler ile ilgili ortaya çıkan çeşitlilik, öğretmenlerin mesleki kademelerindeki farklılık ve hitap ettikleri öğrenci kitlesinin bulunduğu sosyo-kültürel çevre ile ilgili farklılıklardan kaynaklanmış olabilir. Görüşme formunda yer alan soruya ilişkin elde edilen bulguların verildiği tablo 3'e bakıldığında dikkat çekici olan alt temaların “öğretmen merkezli yöntem ve teknikler” ile “öğretmen merkezli strateji” olduğu görülmektedir. Çalışma grubu üyelerinin probleme ilişkin örneklendirilmiş görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Anlatım yöntemi, soru-cevap, okuma ve yazma, akıllı tahtada eba üzerinden ve bazen de tartışma şeklinde tarih konularını aktarıyorum.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Kadın)

“Bazen sunuş bazen de buluş yoluyla öğretme stratejilerini kullanıyorum.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Erkek)

5.3. Tarih Konularının Aktarılmasında İzlenen Dizi ve Filmlerin Etkilerine İlişkin Durum

Yapılan araştırmada çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler dersinde tarih konularının aktarımında öğrencilerinizin izlediği tarihi dizi & filmlerin olumlu/olumsuz etkisi olduğunu düşünüyor musunuz, neden?” şeklindeki soruya

birbirinden farklı cevaplar verdikleri araştırmada araştırmacı tarafından analiz edilerek bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular tema şeklinde aşağıda tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Çalışma grubu üyelerinin öğrencilerin izlediği dizi ve filmlerin tarih konularının aktarımında olumlu/olumsuz etkilerine dair algıları

	Temalar	f	%
OLUMLU	G.1.Görsellikten Dolayı Konuların Daha İyi Anlaşılması	8	40
	G.2.İlgi/Merakı ve Derse Katılımı Artırma	6	30
	G.3. Tarih Bilinci Kazandırması	3	15
OLUMSUZ	G.4.Tarihi Gerçeklikle Uyuşmaması	2	10
	G.5.Tarih Algısına Negatif Bakış	1	5
Toplam		20	100

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruya ilişkin elde edilen bulguların verildiği tablo 4’e bakıldığında dikkat çekici olan alt temaların “görsellikten dolayı konuların daha iyi anlaşılması” ve “yanlış kurgudan dolayı olumsuz tarih algısı oluşturması” olduğu görülmektedir. Çalışma grubu üyelerinin probleme ilişkin örneklendirilmiş görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Görsel olarak sunulan ders materyalleri sayesinde geçmişteki olaylar canlandırılarak biliniyor ve kişinin benliğinde yer etmesini sağlıyor.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Kadın)

“Örneğin senaryo gereği filmde tarihi şahsiyetlerin gerçek olmayan faaliyet ve icraatlarının olduğunun aktarılması öğrencilerde yanlış öğrenmelere neden olacaktır.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Kadın)

5.4.Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Ders Programındaki Düzeyine İlişkin Durum

Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularına, sosyal bilgiler dersi programlarında yeterli düzeyde yer verildiğini düşünüyor musunuz, neden?” şeklindeki soruya birbirinden farklı cevaplar verdikleri araştırmacı tarafından oluşturulan temalardan gözlemlenmektedir. Ulaşılan bulgularla tema şeklinde aşağıda tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Çalışma grubu üyelerinin tarih konularına sosyal bilgiler ders programında yeterli düzeyde yer verilip verilmediğine dair algıları

	Temalar	f	%
EVET	G.1. Konuların İçerik Aktarımı Açısından Uyumsuzluğu	5	25
	G.2.Ders Kitaplarının Kapsam Yetersizliği	2	10
HAYIR	G.3.Konu - Zaman Problemi	4	20
	G.4. Bütünsel Olmayan Uyumsuz İçerik Aktarımı	9	45
Toplam		20	100

Çalışma grubu üyelerinin dördüncü temaya yönelik verdikleri cevaplar farklı olmasına karşın ders kitabı içeriklerine dair algılarının birbirine yakın olduğu anlaşılmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruya ilişkin elde edilen bulguların verildiği tablo 5’e bakıldığında dikkat çekici olan alt temaların “bütünsel olmayan uyumsuz içerik aktarımı” ve “ders kitaplarının kapsam yetersizliği” olduğu görülmektedir. Çalışma grubu üyelerinin probleme ilişkin örneklendirilmiş görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Evet yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum. Fakat ders kitabı içerikleri doğrultusunda verdiğimiz tarih eğitimi kapsam açısından uygun değil, bazı konular gereksiz şekilde detaylandırılmış iken bazı konular ise oldukça sığ ele alınarak kapsamı daraltılmıştır. Bu açıdan bir kapsam sorunu oluşturduğundan ders kitaplarının tekrar elden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Kadın)

“Hayır yeterli bulmuyorum. Konular arasında bütünlük yok. Dönemler arasında kopukluk var. Bu durum dersin işlenmesini ve konuların anlaşılmasını olumsuz etkiliyor.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Erkek)

5.5.Tarih Konularının Aktarılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Durum

Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının aktarımında karşılaştığınız problem(ler) sizce nelerdir?”

şeklindeki soruya değişik cevaplar verdikleri araştırmada araştırmacı tarafından analiz edilerek bazı bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular tema şeklinde aşağıda tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Çalışma grubu üyelerinin tarih konularının aktarımında karşılaştıkları problemlere ilişkin algıları

Temalar	f	%
<i>G.1.Konuların Ders Kitaplarındaki Aktarımından Kaynaklı Problemler</i>	9	45
<i>G.2.Zaman Sınırlılığı ve Kronolojik Aktarımdan Kaynaklı Problemler</i>	3	15
<i>G.3.Öğrenci Merkezli (hazırbulunuşluk ve ilgisizlik gibi) Problemler</i>	5	25
<i>G.4.Bursluluk ve LGS Sınavlarında Dersin Soru Ağırlığı İle İlgili Problemler</i>	2	10
<i>G.5.Kazanım İle Konu Kapsam Uyumsuzluğu</i>	1	5
Toplam	20	100

Çalışma grubu üyelerinin beşinci temaya yönelik algılarının farklı olması, ders ve mesleki yeterlik düzeyleri, aktarım şekilleri, anlamlandırma biçimleri vb. özelliklerinin farklılığından kaynaklanabilir. Farklılığın bir diğer sebebini ise aktarımın muhatabı olan öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi ile ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi oluşturmaktadır. Okulların bulunduğu semtlerde meskûn vatandaşların eğitim düzeyi, ekonomik faaliyetleri, öğrenciye evde sundukları olanaklar vs. unsurlar da öğrencinin okuldaki algı düzeyine etki edebilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruya ilişkin elde edilen bulguların verildiği tablo 6’ya bakıldığında dikkat çekici olan alt temaların “konuların ders kitaplarındaki aktarımından kaynaklı problemler” ve “kazanım ile konu kapsam uyumsuzluğu” olduğu görülmektedir. Çalışma grubu üyelerinin probleme ilişkin örneklendirilmiş görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Ders kitabında tarih konuları için yeterli görsel bulunmamakta ve olaylar bütünüyle teferruatlı tarih bütünlüğü içinde aktarılmamaktadır. Sadece tarihten kesitlerle idare edilmek zorunda kalınmıştır.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Erkek)

“Ders kitaplarında kazanımların kapsamı çok geniş tutulmasına karşın konular kitaplarda çok yüzeysel olarak ele alınmıştır.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Erkek)

5.6.Tarih Konularının Aktarılmasına İlişkin Sınırlılıklara Dair Durum

Yapılan araştırmada çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının aktarımına ilişkin sınırlılıklar sizce nelerdir?*” şeklindeki soruya birbirinden farklı cevaplar verdikleri araştırmada araştırmacı tarafından analiz edilerek bazı bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular tema şeklinde aşağıda tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Çalışma grubu üyelerinin tarih konularının sosyal bilgiler derslerindeki aktarımına ilişkin sınırlılıklara dair algıları

Temalar	f	%
<i>G.1.Ders-Zaman Temelli Sınırlılıklar</i>	10	50
<i>G.2.Öğrencilerin Algı Düzeyinden Kaynaklı Sınırlılıklar</i>	3	15
<i>G.3.Dersin Kazanım ve Aktarımına Dair Sınırlılıklar</i>	2	10
<i>G.4.Ders Materyallerinin Yetersizliği İle İlgili Sınırlılıklar</i>	2	10
<i>G.5.Sınıfta Bulunan Öğrenci Sayısının Fazlalığı İle İlgili Sınırlılıklar</i>	1	5
<i>G.6. Tarih Konularının Soyut, Kopuk ve Yetersizliği İle İlgili Sınırlılıklar</i>	2	10
Toplam	20	100

Çalışma grubu üyelerinin altıncı temaya yönelik algılarının çeşitlenmiş olması, ders ve meslek ile ilgili öğretmen yeterlilik farklılıkları, öğrenci ve okul düzeyindeki farklılıklar vs. özelliklerden kaynaklanabilir. Bununla birlikte özellikle dersin süresinin o süre içerisinde verilmesi gereken kazanımlar için yetersiz olduğu katılımcıların büyük bir kısmı tarafından dile getirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruya ilişkin elde edilen bulguların verildiği tablo 7’ye bakıldığında dikkat çekici olan alt temaların “ders-zaman temelli sınırlılıklar” ve “sınıfta bulunan öğrenci sayısının fazlalığı ile ilgili sınırlılıklar” olduğu görülmektedir. Çalışma grubu üyelerinin probleme ilişkin örneklendirilmiş görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Konuların çok yoğun ve bağlamı zengin olmasından dolayı zaman problemi başat problemdir. Fransız İhtilali’nin bir olguya dönüşüp yüz küsur yıl içinde imparatorluk gibi bir yapıyı etkilediğini, öğrenci açısından hazmetmek sindirmek ve içselleştirmek zor bir durumdur. Zira bir bütünsellik arz eden konuları dar zamanda vermek sindirmeyi zorlaştırmakta ve sınırlılıklara sebebiyet vermektedir.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Kadın)

“Özellikle sınıf başına düzen öğrenci sayısının fazla olması, onlarla bire bir ilgilenmeyi güçleştirmekte ve bu açıdan sınırlılık oluşturmaktadır.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Erkek)

5.7.Tarih Konularının Aktarılmasına İlişkin Önerilere Dair Durum

Yapılan araştırmada çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının aktarımına ilişkin önerileriniz nelerdir?” şeklindeki soruya birbirinden farklı cevaplar verdikleri araştırmada araştırmacı tarafından analiz edilerek bazı bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular tema şeklinde aşağıda tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Çalışma grubu üyelerinin tarih konularının sosyal bilgiler derslerindeki aktarımına ilişkin önerilerine dair algıları

Temalar	f	%
G.1.Ders-Zaman Temelli Öneriler	4	20
G.2.Bilinç Geliştirme Temelli Öneriler	2	10
G.3.İçerik ve Materyal Temelli Öneriler	13	65
G.4.Dersin Alt Disiplinlere Ayrılmasına Yönelik Öneriler	1	5
Toplam	20	100

Çalışma grubu üyelerinin yedinci temaya yönelik algılarının çeşitlenmiş olması, ders ve meslek ile ilgili öğretmen yeterlilik farklılıkları, öğrenci ve okul düzeyindeki farklılıklar vs. özelliklerden kaynaklanabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruya ilişkin elde edilen bulguların verildiği tablo 8’e bakıldığında dikkat çekici olan alt temaların “içerik ve materyal temelli öneriler” ve “dersin alt disiplinlere ayrılmasına yönelik öneriler” olduğu görülmektedir. Çalışma grubu üyelerinin probleme ilişkin örneklendirilmiş görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Konuların kısa ve özet şeklinde olması, ders içeriğinde hikâyelere de yer verilmesi, dijital materyal açısından zengin bir içeriğin hazırlanarak kullanıma açılması, ders kitaplarının daha özenli bir şekilde tasarlanması, konu içeriğindeki bilgi ve belgelere daha kolay ulaşılmasının sağlanması, drama ve canlandırma yöntemlerinin sıklıkla kullanılması, konular arasındaki kopuklukların giderilmesi ve bilgilerin aktarılmasında kronolojik sıraya da dikkat edilmesi dersten alınacak verimi artıracaktır.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Erkek)

“Derste konuların bütüncül bir akış ile aktarılmasını sağlamak amacıyla sosyal bilgiler dersinin üç alt disipline ayrılarak tarih konularının olduğu ayrı bir ders, vatandaşlık konularının olduğu ayrı bir ders ve coğrafya konularının olduğu ayrı birer ders olması gerekmektedir.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Kadın)

6. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sosyal bilgiler derslerinde yer alan tarih konularının aktarımına ilişkin öğretmen algılarının değerlendirildiği bu araştırmada, konuya ilişkin özgün ve dikkat çekici sonuçlara ulaşıldığı ifade edilebilir. Bu sonuçlar, tarih konularının öğrenciye ne kazandırdığı, öğretmenlerin konuyu aktarırken kullandığı yöntem ve stratejilerin neler olduğu, konuların aktarımında yaşanan sorunlar ile sınırlılıklar, dijitalleşen dünyada genç nesillerin fazlasıyla kullandığı kitle iletişim araçlarındaki tarihi dizi ve filmlerin öğrencilerin tarih algısında meydana getirdiği etkiler ve dersin mevcut sorunlarına çözüm de olabilecek öğretmen önerileri temalar halinde değerlendirilmiştir. (Tablo, 2,3,4,5,6,7 ve 8). Bu temalara ilişkin bulgular, çalışma tablolarında frekans oran dağılımıyla birlikte verilmiştir.

Dersin öğrencilere ne kazandırdığına dair öğretmen algılarına bakıldığında genel itibarıyla tarihsel bilinç ve duyarlılık oluşturma ile milli kimlik oluşturarak aidiyet duygusunu geliştirme gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Delen (2007)’in yaptığı araştırma da milli kimlik ile milli hedef kazandırma gibi kazanımların hedeflendiği bulgularına ulaşılmıştır. Bu bulgulara bakıldığında ulaşılan sonucun benzerlik gösterdiği ifade edilebilir. Ulaşılan sonuçlara bakıldığında tarih dersinin gerekliliği noktasında büyük oranda öğretmenler hemfikirdirler. Topçu (2010)’nun yaptığı araştırma aynı şekilde öğretmen ve öğrencilerin hemen hepsinin tarih dersinin gerekliliğine dair görüş ifade ettiği görülmektedir.

Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersindeki tarih konularını aktarırken karşılaştıkları hazırbulunuşluk düzeyi ile ilgili sorunların çözümü olarak yereldeki tarihi mekânlardan başlayarak genele doğru genişleyen bir şekilde tarih bilincinin geliştirilmesi konusunda görüş belirtmişlerdir. Bu açıdan değerlendirildiğinde ulaşılan sonuç ile Yuvacı (2018) ve Çapar (2020)’in yerel tarihin aktarımı ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşüne

başvurduğu araştırmasında belirtilen yerel tarihin derslerde yoğun olarak kullanılması gerektiği sonucuyla paralellik göstermektedir. Delen (2007) ve Talay (2008)'ın 8.sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyini ölçmek amacıyla yaptığı çalışmadaki bulgularla benzerlik göstermektedir.

Dersin aktarılmasında karşılaşılan sorunlardan birisi olarak öğrencilerin derse olan ilgisizliği dile getirilmiştir. Safran (2006), yaptığı çalışmada bu ilgisizliğin sebebi olarak öğrencilerin dersten ileriye dönük yarar beklemedikleri, dersin sıkıcı ve yek düze bir anlatıma sahip olması ile aynı dersin öğretim basamaklarında sıklıkla işlenmesi konusunda bulgulara ulaşmıştır. Yapılan çalışmada ulaşılan bulgular ile Safran'ın bulguları benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlerin dersi aktarımında hâlâ öğretmen merkezli yöntemleri –özellikle sunuş yöntemini- baskın olarak kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Akpınar & Aydemir (2012) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin büyük oranda sunuş yöntemini kullandıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Bu tarz yöntemlerde öğretmen aktif iken öğrencilerin pasif kaldığı bilinmektedir. Yapılandırıcı eğitim sisteminde ise öğrencinin ön plana çıkarılmasının esas alındığı düşünüldüğünde, öğretmenlerin programın gerektirdiği şekilde öğretim yöntemlerini güncelleştiremedikleri sonucuna ulaşılabilir. Bunu tercih etmelerindeki bazı zorunlulukları da dile getiren öğretmenler sıklıkla müfredattaki konu yoğunluğuna karşın zamanın yetersiz kalmasının bunu zorunlu kıldığını dile getirmişlerdir. Doğal olarak öğrencilerin dersi sıkıcı olarak algılamaları ve derse karşı ilgisizliklerinin altında yatan diğer bir sebebin bu olabileceği de düşünülmektedir. Mağat (2006)'ın lise düzeyindeki öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmasında öğrencilerin % 73'ünün dersi sıkıcı olarak gördüğü sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan bu sonuç çalışmamızda ulaşılan sonuç ile benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin mevcut durumuna karşın yeni yöntem arayışında oldukları da görülmektedir. Yeni yöntem olarak müze gezisi, konular ile ilgili doyurucu video ve görsellerin hazırlanarak kullanılması gibi düşünceler paylaşılmıştır. Böylece öğrencilerin derse olan ilgilerinin de artırılacağı düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders kapsamındaki konuların tamamı ile birlikte tarih konularının aktarımında da mevcut ders saatinin yetersiz olduğunu büyük bir çoğunlukla dile getirmişlerdir. 4., 5., 6., ve 7.sınıf düzeyinde yaptıkları çalışmalarla Akgül (2006), Çetin (2007), Dilmaç (2008), Kuş & Çelikkaya (2010) ile İncekara (2011) benzer bulgulara ulaşmışlardır. Ulaşılan bulgularda sosyal bilgiler dersinde özellikle kazanım sayısının fazlalığına karşın haftalık ders saatinin yetersiz kaldığı, buna çözüm olarak ya kazanım sayısının azaltılması ya da haftalık ders saatinin artırılması gereği dile getirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında ulaşılan sonuç, bu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Ders araç gereçleri konusunda ise öğretmenler özellikle ders kitaplarına dair eleştirilerde bulunmuşlardır. Özellikle konu içeriklerinde hikâyelere yeterince yer verilmediği, siyasi olayların sosyal olaylardan daha fazla vurgulandığı, konular arasında kopuklukların olduğu ve olayların oluş sırasının büyük oranda dikkate alınmadığı gibi tespitlerde bulunmuşlardır. Akgül (2006) ve Aykaç (2007) yaptıkları çalışmada ders kitaplarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan araştırmaların sonuçlarının bu çalışmadaki bulgularla paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Çalışmada elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda;

- ✓ Ders kitaplarında tarih konularının kronolojik sıraya göre tekrar elden geçirilmesi,
- ✓ Bilgi olarak içeriğin azaltıldığı ve öğrencilerin daha fazla yorum yapabildikleri bir müfredata geçilmesi yahut mevcut müfredatın bunu dikkate alabilecek şekilde revize edilmesi,
- ✓ Derslerin müfredattaki kazanım yoğunluğunun azaltılması yahut ders saatinin (4 saat olarak) artırılması,
- ✓ Slayt ve film gibi görsel ders materyallerinin zenginleştirilerek okulların istifadesine sunulması,
- ✓ Öğrencileri olumsuz etkileyen dizi ve sosyal medya paylaşımları için önlem alınması,
- ✓ LGS sınavlarında tarih dersinin soru sayısı ve puan değerinin artırılması,
- ✓ Belirli yaşlarda formal olarak verilen tarih öğretimi kazanımlarının tam olarak aşılabilmesi için ailelerin tarih bilinci konusunda daha duyarlı olmalarını sağlayacak bazı projelerin hayata geçirilmesi,
- ✓ Okullarda öğrencilerin somuttan soyuta geçiş yapabilecekleri tarihi eserlerin de sergilenebilecekleri, kısmen müze görünümünde “tarih sınıflarının” oluşturulması,
- ✓ Ders içeriklerinde yerel tarih ile ilgili etkinliklerin artırılması,
- ✓ Bu çalışmada yer verilen araştırma konusuna ilişkin elde edilen sonuçlar, akademik platformlarda paylaşılarak bundan sonraki çalışmalara katkının sağlanması,
- ✓ Müze ve tarihi mekânlara ulaşımın kolaylaştırılmasının Osmanlı Tarihi ve dolayısıyla tarih dersinin daha verimli işlenmesi için ilgili kurum, kuruluş ve sorumluların gerekli faaliyetleri gerçekleştirmeleri önerilmektedir.

Kaynakça

- Akgül, N. H. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemler ve karşılaşılan sorunlar: Niğde ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Akpınar, B., & Aydemir, H. (2012). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretimi ders programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 41-53.
- Akşit, İ. (2011). *İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar: Denizli-Erzurum örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Arslantaş, S. (2006). *6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi program uygulamalarında karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından incelenmesi: Malatya ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Aydın, M., & Tekdal, D. (2021). Eğitimde tarih okuryazarlığı. Ed. E. Koçoğlu, (Ed.), *Eğitimde okuryazarlık becerileri III*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 46-73.
- Baymur, F. (1964). *Tarih öğretimi*. Ankara: İnkılap Kitapevi.
- Çalışkan, H. (2010). İlköğretim altıncı ve yedinci sınıflar sosyal bilgiler programına ilişkin öğretmen görüşleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 35, 31-40.
- Çapar, D. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihsel çevrenin kullanımına yaklaşımı ve Çanakkale ilindeki tarihsel çevre için öğretim programı temelli bir uygulama kılavuzu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Çetin, F. (2007). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretimi ders programının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi: Meram ilçesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Delen, S. (2007). *İlköğretim ve ortaöğretimde öğretmen görüşlerine göre Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demircioğlu, İ.H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dikmenli, N. (2020). *Ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştığı problemlere dair öğretmen görüşlerin yansımaları: Akdeniz bölgesinde bir il* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Dilmaç, Y. (2008). *Yeni ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulanabilirliği hakkında öğretmen görüşleri: İstanbul Avrupa yakası örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- İncekara, S. (2011). Özel öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı ve programın uygulanmasına yönelik görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 351-368.
- Karaca, S. (2017). *Ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri: Çorum ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Kaymakçı, S. (2009). Yeni sosyal bilgiler programı neler getirdi?. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(5), 1530-1545.
- Kılınçkaya, Ö. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimine ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Uşak.
- Köstüklü, N. (2014). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Kuş, Z., & Çelikkaya, T. (2010). Sosyal bilgiler öğretimi için sosyal bilgiler öğretmenlerinin beklentileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 69-91.
- Kütükoğlu, M.(2007). *Tarih araştırmalarında usul*. İstanbul: Elif Kitabevi.
- Köksal, H. (2019). İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı (R. Turan, & T. Yıldırım, (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Mağat, R. (2006). *Ortaöğretim öğrencilerinin tarih dersine ilgisi ve tarih düşüncesinin gelişimi: Kahramanmaraş örneği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler dersi (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Memişoğlu, H. (2012). İlköğretim 4-5 sosyal bilgiler ders programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 66-81.
- Memişoğlu, H., & Köylü, G. (2015). Sosyal Bilgiler dersindeki sorunlar ve çözüm yollarına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri, *Turkish Studies Dergisi*, 10(11), 1099-1120.
- Özçelik, İ (2001). *Tarih araştırmalarında yöntem ve teknikler*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Patton, M.Q. (2018). Qualitative resarch and evaluation method. M. Bütün & S. B. Demir, (Çev. Ed.), *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Safran, M. (2006). Değişik öğretim basamaklarında tarih dersine ilişkin tutumlar üzerine bir araştırma. *Tarih Eğitimi: Makale ve Bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi, 7-12.
- Semenderoğlu, A., & Gülersoy, A. E. (2005). Eski ve yeni 4-5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 141-152.
- Silverman, D.(2018). Qualitative data interpratation. E. Dinç (Çev. Ed.), *Nitel veri yorumlama*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Talay, H. H. (2008). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük dersindeki Atatürkçülükle ilgili konulara hazırbulunmuşluk düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tay, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif değerlendirme konusundaki görüşleri. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 6(3), 661-683.
- Topçu, E. (2010). *Sosyal bilgiler öğretmenleri ve ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin tarihsel bilgiye ilişkin algılarının incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İstanbul.
- URL 1. <http://www.ozgurbolu.com/haber/26849/iste-lgs-sonuc-istatistikleri> adresinden 8.07.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Ünal, S. (2012). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde kullandıkları öğrenci merkezli yöntemlerle ilgili karşılaştıkları sorunlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Ünal, Ç., & Başaran, Z. (2010). Yeni program çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin sorunları (Erzurum). *Milli Eğitim Dergisi*, 186, 291-309.
- Yener, Ş. (2014). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri: Muş ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K., & Tepebaşı, F. (2011). İlköğretim düzeyinde sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar: mesleğine yeni başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 157-177.
- Yuvacı, İ. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih ile ilgili uygulamaları ve karşılaşılan sorunlar: Sivas ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.